

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 8 grudnia 2017 roku

Uczestnicy i Organizatorzy
I Ogólnopolskiego Kongresu
Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku!
Dostojni Goście!
Szanowni Państwo!

Rzecznik Praw Obywatelskich odgrywa ważną rolę w budowaniu państwa, którego wszyscy potrzebujemy i z którego pragniemy być dumni. Państwa sprawiedliwego i przyjaznego ludziom. Pozdrawiam uczestników Kongresu, zorganizowanego z okazji jubileuszu trzydziestej rocznicy utworzenia w Polsce instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich. Doceniam, że spotykają się tu przedstawiciele różnych środowisk, aby dyskutować o istotnych dla nas wszystkich wyzwaniach. Pragnę serdecznie powitać w Warszawie naszych znakomitych gości.

Świętowany dziś jubileusz nasuwa wiele refleksji. Z obecnej perspektywy chyba najmniej istotne są te, które dotyczą okoliczności powołania w Polsce urzędu RPO. Pozostaje dyskusyjne, na ile w tym akcie można było widzieć zapowiedź nadchodzących zmian ustrojowych, a na ile propagandowy sztafaż komunistycznej władzy. Jest jednak faktem historycznym, że Polska stała się pierwszym krajem Europy Środkowo-Wschodniej za „żelazną kurtyną”, w którym wprowadzono instytucję ombudsmana.

O wiele bardziej wymowne jest szerokie dziejowe tło, na jakim warto postrzeżać dzisiejszy jubileusz. Z dumą pamiętamy, że w czasach reżimu komunistycznego polska walka o wolność i niepodległość była także walką o ludzką godność i podmiotowość, walką w obronie podstawowych praw człowieka, wolności obywatelskich i praw pracowniczych. Właśnie taki wymiar miał dziesięcioletni, bezprecedensowy w skali Europy ruch NSZZ „Solidarność” i zainicjowana przezeń pokojowa rewolucja. Jeszcze wcześniej działały w Polsce ogromnie ważne ruchy dysydenckie, z których należy przywołać przede wszystkim Komitet Obrony Robotników oraz Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Polakom nie trzeba było tłumaczyć, jak wielkim przełomem w zmaganiach wolnego świata z sowieckim totalitaryzmem okazały się postanowienia helsińskiej KBWE, które poszanowanie podstawowych praw i wolności człowieka wprowadziły do centrum polityki międzynarodowej.

Świadomość, czym są prawa obywatelskie, czerpiemy od wieków z głębin naszej historii. Z dziedzictwa dawnej Rzeczypospolitej – wspólnego dobra obywateli. Z chlubnej tradycji rządów prawa, parlamentaryzmu, demokracji i tolerancji. Już w początkach XV wieku król Władysław Jagiełło ustanowił przywileje „neminem captivabimus” dotyczące szerokiej warstwy szlacheckiej, które zabraniały więzić i karać kogokolwiek bez wyroku sądu. To nasz polski Habeas Corpus Act. Fenomenem na skalę europejską były także Artykuły Henrykowskie, prawo o wymiarze konstytucyjnym, ograniczające samowolę władcy. Dumni jesteśmy z aktu konfederacji warszawskiej z 1573 roku, który ugruntował tolerancję religijną w Rzeczypospolitej. Korzystamy z dorobku Konstytucji 3 maja 1791 roku – drugiej w świecie ustawy zasadniczej oraz uchwalonej tuż po odzyskaniu niepodległości Konstytucji z 1921 roku, która wyprzedzała wiele innych państw w dziedzinie praw socjalnych. Jako jedne z pierwszych kobiet na świecie, Polki otrzymały w 1918 roku prawa wyborcze. To wspaniałe dziedzictwo jest ważną częścią polskiej tożsamości i wkładem, jaki na zawsze wnieśliśmy do ogólnoludzkiej skarbnicy.

Rzecznik Praw Obywatelskich to instytucja wpisana w tę wielką i zobowiązującą tradycję. Jest to urząd, który zaliczamy do filarów demokratycznego państwa prawa. Warto głęboko zastanowić się nad znaczeniem tej instytucji, która jest tak naturalna w systemie nowoczesnej demokracji, a jednocześnie ma wagę tak szczególną. Rzecznik Praw Obywatelskich to strażnik praw i wolności każdego z nas, to „obrońca z urzędu” przysługujący nam na mocy naszej obywatelskości. Warto szczególnie docenić to, że tę instytucję powołuje naród-suweren poprzez swoich przedstawicieli jako instytucję państwa ustanowioną dla kontrolowania działań tegoż państwa – aby nie zapominało ono o swojej służebnej roli wobec obywateli i zachowywało nie biurokratyczną, bezduszną, ale „ludzką twarz”. Urząd ombudsmana to swoisty bezpiecznik wpięty w państwową maszynę, nie tylko ostrzegający przed błędami, lecz także korygujący jej działania. Misją Rzecznika jest czuwać nad tym, by nasze państwo urzeczywistniało tak fundamentalne zasady jak sprawiedliwość, równość i solidarność. By było ono skuteczne i silne wobec silnych, a wyciągające pomocną dłoń do słabych.

W takim właśnie kontekście widzę współczesne zadania, które stoją przed urzędem RPO. Doceniam znaczenie pokaźnej pracy, która została wykonana przez wszystkie osobistości sprawujące tę misję w ciągu minionych trzydziestu lat. W imieniu Rzeczypospolitej, pragnę złożyć Państwu wyrazy uznania. Myśląc o potrzebach obywateli, zwłaszcza tych, którzy doświadczyli szczególnej niesprawiedliwości, lekceważenia i niezrozumienia ze strony państwa i jego urzędników, chciałbym wyrazić oczekiwanie, że instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich skoncentrowana będzie nie tylko na prawnym aspekcie takich problemów, ale w coraz większym stopniu odgrywać będzie rolę opiekuna pochylającego się nad ludzką krzywdą. Jeśli chcemy, aby obywatele mieli poczucie sprawiedliwości i traktowali Rzeczpospolitą jako własne, przyjazne państwo, musimy uczynić wszystko, by wyrządzone ludziom krzywdy były naprawiane. W takiej właśnie intencji zaproponowałem instytucję skargi nadzwyczajnej, której zgłaszanie będzie należało do kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich.

Ważne jest również, by rozpatrując przestrzeganie wszystkich praw obywatelskich, zwracać baczniejszą uwagę na respektowanie zasad sprawiedliwości społecznej, praw ekonomicznych, socjalnych i pracowniczych, które są zapisane wprost w Konstytucji i w licznych ustawach. Jeśli mówimy o konstytucyjności ładu ustrojowego i porządku społecznego w Polsce, nie możemy bagatelizować tych doniosłych, rzutujących na ludzką kondycję, zagadnień. Cieszę mnie wypowiedzi i działania Pana Rzecznika, które świadczą, że rozumie Pan wagę tych wyzwań.

Polska powinna być bezpiecznym, sprawiedliwym i przyjaznym domem dla obywateli. To nasze wspólne zadanie. Wierzę, że my wszyscy, pragnący dobra Rzeczypospolitej, ponad różnicami poglądów potrafimy połączyć nasze wysiłki, aby tak się stało. Z okazji jubileuszu 30-lecia działalności Rzecznika Praw Obywatelskich składam gratulacje wszystkim osobom, które przyczyniły się do zbudowania dorobku tej instytucji. Życzę Panu Rzecznikowi pomyślności w wykonywaniu swojej misji. Wszystkim uczestnikom Kongresu składam życzenia owocnych obrad. Proszę przyjąć serdeczne pozdrowienia.

Z WYKONANIEM
SŁUCHAM

